

UDK: 781.68:159.9-053.5

Prethodno priopćenje

Primljeno: 6. 10. 2010.

Prihvaćeno: 18. 10. 2010.

UTJECAJ TEMPNA NA GLAZBENE PREFERENCIJE UČENIKA RANE ŠKOLSKE DOBI¹

doc. dr. sc. Snježana DOBROTA
Dijana ČABRAJA, magistrica primarnog obrazovanja

Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu
Odsjek za učiteljski studij
e-mail: dobrota@ffst.hr

Sažetak: S obzirom na raznolikost faktora koji utječu na glazbene preferencije učenika, u ovom su radu istražene glazbene preferencije učenika rane školske dobi prema glazbi različitog tempa, odnosno utjecaj spola i dobi na preferencije spore/mirne ili brze/žive glazbe. U okviru istraživanja provedena je anketa i zvučni upitnik na uzorku od 176 sudionika rane školske dobi. Zaključeno je kako glazbene preferencije nisu pod značajnim utjecajem spola i dobi, jer svi sudionici pokazuju veće preferencije brze/žive glazbe, bez obzira na spol i dob.

Ključne riječi: glazbene preferencije, spol, dob, tempo, glazbena nastava

1. Uvod

Od prvih civilizacija pa sve do danas, glazba je sastavni dio čovjekova svakodnevnog života i kulture. Psihologija glazbe bavi se glazbom kao specifičnim oblikom ljudskog iskustva. Ona utvrđuje "osnovne zakonitosti čovjekovih receptivnih, ali i reproduktivnih i stvaralačkih procesa u kontekstu njegovih glazbenih aktivnosti" (Mirković-Radoš, 1996.: 9).

¹ Rad pod naslovom *Utjecaj tempa na glazbene preferencije djece rane školske dobi* diplomatska je radnja obranjena 2010. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, na Odsjeku za učiteljski studij, pod mentorstvom dr. sc. Snježane Dobrote.

Glazbena je sposobnost sveukupnost naučenoga i naslijeđenog, a bit njezina pojmovnog određenja jest sposobnost estetskog doživljavanja glazbe, odnosno sposobnost estetskog prosuđivanja o glazbi te osjetljivost na umjetničku kvalitetu djela i njegove interpretacije (prema Mirković-Radoš, 1996.: 37).

Shvaćanja o psihološkoj strukturi glazbenih sposobnosti uglavnom su se razvila u dva smjera, *elementarističkom*, koji polazi od toga da su glazbene sposobnosti suma određenog broja neovisnih svojstava od kojih svako može biti prisutno u različitim stupnjevima, i *unitarističkom*, koje ističe da je glazbena sposobnost globalno svojstvo koje se isključivo nasljeđuje i ne može se steći ni odgojem ni vježbanjem.

Psihometrijski pristup u psihologiji glazbe bavi se mjerenjem učinka, odnosno utvrđivanjem razlika između pojedinaca u različitim glazbenim aktivnostima. Najčešće su ispitivane glazbene komponente razlikovanje visine tonova, opažanje i pamćenje melodije, opažanje i reprodukcija ritma, opažanje harmonije, sposobnost estetskog procjenjivanja, te ostale komponente glazbenih sposobnosti (shvaćanje tonaliteta, apsolutni sluh i sl.) /prema Mirković-Radoš, 1996.: 48-57/.

Što se *afektivnih oblika* glazbenih sposobnosti tiče, riječ je o estetskom procjenjivanju, preferencijama i glazbenom ukusu. Istražujući utjecaj dobi na formiranje glazbenih preferencija, LeBlanc iznosi sljedeće teze: "a) djeca u dobi do osam godina preferiraju čitav niza glazbenih stilova; b) ulaskom u adolescenciju završava se faza otvorenosti, smanjuje se raznolikost preferiranih stilova, i povećavaju se preferencije popularnih glazbenih stilova; c) ulaskom u rano zrelo doba povećava se i tolerancija prema različitim stilovima; d) ulaskom u starije životno doba dolazi do daljnjeg pada otvorenosti prema glazbi različite stilske provenijencije" (LeBlanc i dr., 1988.: 157).

Na glazbene preferencije utječe čitav niz faktora, koje Finnas grupira ovako: „a) fizičke karakteristike glazbe, b) utjecaj kulturne okoline i glazbenog učenja, c) osobine slušatelja“ (Finnas, prema Montgomery, 1996.: 134). Te komponente uključene su i u LeBlancov (1981.) teorijski model glazbenih preferencija. On prikazuje hijerarhiju varijabli koje utječu na glazbene preferencije, te sadrži osam razina. Najniže razine (od četvrte do osme) uključuju podražaj, te kulturne i osobne faktore koji utječu na kretanje informacije do mozga slušatelja, dok se u višim razinama (od prve do treće) obrađuje ulazna informaciju i u skladu s tim slušatelj djeluje tako da ili odbacuje podražaj i time završava proces, ili ga prihvaća i intenzivira pozornost prema ulaznim podacima.

U okviru Finnasovih *fizičkih karakteristika glazbe, te fizičkih osobina podražaja* iz osme razine LeBlancova modela, nalazi se i tempo, čiji je utjecaj na glazbene preferencije istražio i potvrdio velik broj autora (Flowers, 1988.; Moskovitz, 1992.; Montgomery, 1996.; Dobrota i Reić Ercegovac, 2009.).

2. Cilj i hipoteze istraživanja

S obzirom na raznolikost faktora koji utječu na glazbene preferencije učenika, cilj je istraživanja bio istražiti glazbene preferencije učenika rane školske dobi prema glazbi različitog tempa, odnosno utjecaj spola i dobi na preferencije spore/mirne ili brze/žive glazbe.

U skladu s formuliranim ciljem postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Učenice će u većoj mjeri preferirati mirnu glazbu.

H2: Učenici prvih i četvrtih razreda u podjednakoj će mjeri preferirati mirnu glazbu.

H3: Učenici četvrtih razreda u većoj će mjeri preferirati glazbu XX. st.

H4: Učenici koji privatno više slušaju mirnu glazbu (neovisno o stilskom razdoblju) i u zvučnom će upitniku u većoj mjeri preferirati mirnije skladbe.

H5: Učenici koji gledaju nasilne crtane filmove u većoj će mjeri preferirati življu/bržu glazbu.

H6: Svi će učenici u većoj mjeri preferirati živu glazbu.

3. Metoda istraživanja

3.1. Sudionici

Ispitivanje je provedeno u Trogiru na uzorku od 176 učenika (Ž = 79; M = 97) prvih i četvrtih razreda osnovne škole. Istraživanje je provedeno u ožujku 2010. godine.

Razred	Spol	N
Prvi	M	53
	Ž	39
Četvrti	M	45
	Ž	39
Ukupno		176

3.2. Instrument i postupak ispitivanja

Za potrebe istraživanja oblikovan je upitnik (Prilog 1) koji se sastoji od dva dijela. Prvi dio upitnika sastavljen je od pitanja koja se odnose na spol, preferencije glazbe i crtanih filmova koje ispitanici slušaju/gledaju kod kuće, a drugi dio od zvučnog upitnika (osam glazbenih ulomaka koji su podijeljeni prema tempu na mirne/spore i žive/brze glazbene). Zadatak sudionika bio je da nakon odslušanog glazbenog primjera na ljestvici Likertova tipa zaokruživanjem brojeva od jedan do pet procijene stupanj sviđanja pojedinog ulomka.

Sudionicima je objašnjena svrha provođenja istraživanja, zajamčeno im je da će anketa biti anonimna te su zamoljeni da iskreno i precizno odgovaraju na pitanja. Nakon ispunjavanja podataka o preferencijama, sudionici su upućeni u način provođenja glazbenog dijela ispitivanja, pri čemu im nije rečeno o kojim se glazbenim ulomcima i izvođačima radi (Tablica 3).

Tablica 3. Glazbeni primjeri u zvučnom upitniku

Tempo	Glazbeni primjer
Mirna glazba	Erik Satie: Trois gnossiennes br. 1
	C. Debussy: Clair de lune
	Sergej Rahmanjinov: Vocalise (ulomak)
Živa glazba	J. S. Bach: Suita za orkestar u D-duru, br.3
	J. Offenbach: Can-can
	G. Rossini: Seviljski brijač
	Aram Hačaturjan: Ples sablji
	Johann Strauss: Radetzky marš (ulomak)

4. Rezultati i rasprava

Na rezultatima zvučnog upitnika glazbenih preferencija provedena je eksploratorna faktorska analiza. Preferencije glazbenih primjera zvučnog upitnika razdijelile su se na dva faktora, pri čemu prvi faktor čine prvi, treći, peti i sedmi glazbeni primjer i njime je objašnjeno ukupno 30 posto varijance, dok je drugim faktorom (drugi, četvrti, šesti i osmi glazbeni primjer) objašnjeno ukupno 28 posto varijance (Tablica 4). S obzirom na glazbene primjere, prvi je faktor moguće nazvati preferencijama mirne/spore glazbe, a drugi preferencijama žive/brze glazbe.

Tablica 4. Faktorska zasićenja na upitniku glazbenih preferencija

Varijable	F1	F2
Erik Satie: Trois gnossiennes br. 1	,73	,20
J. Offenbach: Can-can	,13	,72
C. Debussy: Clair de lune	,83	,02
G. Rossini: Seviljski brijač	,12	,78
Sergej Rahmanjinov: Vocalise (ulomak)	,76	,07
Aram Hačaturjan: Ples sablji	-,05	,78
J. S. Bach: Suita za orkestar u D-duru, br. 3.	,74	,11
Johann Strauss: Radetzky marš (ulomak)	,16	,64
Postotak objašnjene varijance	,30	,28

Formirane su dvije subskele za preferencije mirne odnosno žive glazbe, čije su metrijske značajke prikazane u Tablici 5.

Tablica 5. Metrijske značajke subskele upitnika glazbenih preferencija

Subskele	M	SD	Raspon rezultata	CRONBACH α	Korelacija među česticama
Preferencija mirne glazbe	15,15	4,28	4 – 20	,78	,47
Preferencija žive glazbe	18,38	2,68	4 – 20	,72	,39

Napomena: M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija

Koeficijenti pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije (Cronbach alpha) na ovom uzorku bili su zadovoljavajuće visoki: 78 za preferencije mirne glazbe i 72 za preferencije žive glazbe.

H1: *Učenice će u većoj mjeri preferirati mirnu glazbu.*

Kako bi se ispitala valjanost ove hipoteze, izračunat je t-test kojim se htjelo ispitati postoje li razlike u preferenciji mirne glazbe s obzirom na spol. Rezultati su pokazali kako razlike ne postoje pa se hipoteza odbacuje.

Tablica 6. Razlike u preferenciji mirne glazbe s obzirom na spol

$N_M = 97$	$M_M = 14,9$	t	df	p
$N_Z = 79$	$M_Z = 15,45$	-,83	174	,4

Napomena: N – broj sudionika; M – aritmetička sredina

H2: *Učenici prvih i četvrtih razreda u podjednakoj će mjeri preferirati mirnu glazbu.*

Prema rezultatima t-testa kojim se htjelo ispitati postoje li razlike u preferenciji mirne glazbe s obzirom na dob, učenici prvih razreda iskazuju značajno veće preferencije mirne glazbe u odnosu na učenike četvrtih razreda, zbog čega se ova hipoteza odbacuje.

Tablica 7. Razlike u preferenciji mirne glazbe s obzirom na dob

$N_1 = 92$	$M_1 = 16,24$	T	df	p
$N_4 = 84$	$M_4 = 13,97$	3,62*	174	,00

Napomena: N – broj sudionika; M – aritmetička sredina

H3: *Učenici četvrtih razreda u većoj će mjeri preferirati glazbu XX. st.*

Rezultati dvosmjerne analize varijance za utvrđivanje efekata dobi i spola na preferencije, kojom se provjerava treća hipoteza, pokazali su značajnu razliku

u preferenciji glazbe XX. st., pri čemu učenici prvih razreda iskazuju značajno veću preferenciju negoli učenici četvrtih razreda. Budući da se krenulo od pretpostavke da će učenici četvrtih razreda u većoj mjeri preferirati glazbu XX. stoljeća, a pokazalo se kako je u većoj mjeri preferiraju učenici prvih razreda, ova se hipoteza odbacuje.

Tablica 8. Rezultati dvosmjerne analize varijance za utvrđivanje efekata dobi i spola na preferenciju glazbe XX. st.

Izvor varijabiliteta	F	df	p
Spol	1,58	1,172	NS
Razred	11,22	1,172	<0,001
Interakcija	2,60	1,172	NS

Kako bi se provjerile H4, H5 i H6, napravljena je dvosmjerna analiza varijance s ponovljenim mjerenjima.

Tablica 9. Rezultati dvosmjerne analize varijance s ponovljenim mjerenjima

Izvor varijabiliteta	F	df	p
Spol	,1	1/172	NS
Razred	7,0	1/172	= 0,009
Spol x razred	3,4	1/172	NS
Preferencije mirne/žive glazbe	101,9	1/172	0,000
Preferencije x spol	4,1	1/172	0,045*
Preferencije x razred	18,2	1/172	0,000
Preferencije x spol x razred	8,6	1/172	0,004

Iz Tablice 9 (dvosmjerna analize varijance s ponovljenim mjerenjima) vidi se kako svi učenici znatno više preferiraju živu glazbu ($F = 101,9$), što znači da je H6 dokazana, dakle da svi učenici, neovisno o spolu i dobi, u većoj mjeri preferiraju živu glazbu.

Interakcija preferencija žive/mirne glazbe i dobi pokazuje značajan efekt ($F = 18,2$), stoga što u preferencijama žive/mirne glazbe nema razlike između prvih i četvrtih razreda, dok se u preferencijama mirne glazbe značajno razlikuju rezultati prvih i četvrtih razreda, pri čemu prvi razredi iskazuju značajno veću preferenciju od četvrtih.

Interakcijski efekt preferencija i spola ($F = 4,1$) posljedica je toga što dječaci u odnosu na djevojčice iskazuju nešto veće preferencije žive glazbe, odnosno djevojčice u odnosu na dječake iskazuju nešto veće preferencije mirne glazbe.

Značajan interakcijski efekt svih triju varijabli (dob, spol i ponovljena mjerenja – glazbene preferencije) ima nekoliko razloga:

- preferencije žive glazbe veće su kod dječaka nego kod djevojčica neovisno o dobi (razredu);
- preferencije mirne glazbe veće su kod djevojčica u prvom razredu negoli kod dječaka;
- preferencije mirne glazbe u četvrtom razredu veće su kod dječaka nego kod djevojčica.

H4: Učenici koji privatno više slušaju mirnu glazbu (neovisno o stilskom razdoblju) i u zvučnom će upitniku u većoj mjeri preferirati mirnije skladbe.

Analiza varijance s ponovljenim mjerenjima pokazala je da ne postoji značajna interakcija između glazbe koju učenici slušaju privatno i glazbenih preferencija dobivenih na glazbenom upitniku, zbog čega se odbacuje postavljena hipoteza.

Tablica 10. Razlike u preferencijama s obzirom na vrstu glazbe koju sudionici slušaju u slobodno vrijeme

		p
F mirna/živa glazba koju slušaju kod kuće	= 5,45*	= 0,02*
F preferencije mirne/žive glazbe zvučnog upitnika	= 50,17	= 0,000**
F interakcija	= 2,77	= 0,09

Napomena: * značajno; ** iznimno značajno

H5: Učenici koji gledaju nasilne crtane filmove u većoj će mjeri preferirati življu/bržu glazbu.

Analiza varijance s ponovljenim mjerenjima pokazala je da su preferencije žive glazbe iz zvučnog upitnika jednake bez obzira na crtane filmove koje učenici gledaju, odnosno da nasilje u crtanim filmovima ne utječe na njihove glazbene preferencije, zbog čega se odbacuje postavljena hipoteza.

Tablica 11. Razlike u preferencijama s obzirom na gledanje nasilja u crtanim filmovima

		P
F vrsta crtanog filma koji gledaju	= 0,08	NS
F preferencije mirne/žive glazbe zvučnog upitnika	= 69,20	= 0,00**
F interakcija	= 0,10	NS

Napomena: * značajno; ** iznimno značajno

H6: Svi će učenici u većoj mjeri preferirati živu glazbu.

Iz Tablice 9 (dvosmjerna analiza varijance s ponovljenim mjerenjima) vidi se kako svi učenici znatno više preferiraju živu glazbu ($F = 101,9$), što znači da je

H6 dokazana. Dakle, svi učenici, neovisno o spolu i dobi, u većoj mjeri preferiraju živu glazbu, iz čega se zaključuje da je ova hipoteza potvrđena.

Tablica 12. Matrica korelacije svih varijabli (N = 176)

Varijable	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Spol	1	-,15*	,12	,20*	,20*	-,03	,14	-,06
2. Najčešće slušana glazba		1	-,04	-,11	-,15*	,24*	-,08	-,18*
3. Najdraža pjesma			1	,04	,11	-,01	,02	-,08
4. Najčešće gledani crtani filmovi				1	,40*	-,14	,04	,00
5. Najdraži crtani film					1	-,14	,15*	,01
6. Razred (dob)						1	,04	-,26*
7. Ukupno živa glazba							1	,25*
8. Ukupno mirna glazba								1

Napomena: Označene korelacije značajne su na razini $p < 0,05$

Izračunate korelacije svih varijabli (Tablica 12) upućuju na značajnu povezanost između spola i najčešće slušane glazbe, najčešće slušane glazbe i najdražeg crtanog filma, te najčešće slušane glazbe i dobi (razreda).

5. Zaključak

Na temelju rezultata istraživanja zaključujemo kako svi sudionici u većoj mjeri preferiraju življu/bržu glazbu, što je i u skladu s razigranošću i veselom dječjom prirodom. Nadalje, ne postoji velika razlika u preferencijama mirne glazbe s obzirom na spol, ali postoji razlika s obzirom na dob sudionika. Naime, učenici i učenice četvrtih razreda u većoj mjeri preferiraju živu/bržu glazbu.

Iako se pretpostavilo da će učenici četvrtih razreda u većoj mjeri preferirati glazbu XX. stoljeća, budući da je takva glazba kompleksnija i na određeni način manje pristupačna od glazbe ranijih stilskih razdoblja, pokazalo se da takvu glazbu ipak više preferiraju mlađi učenici.

Analiza varijance s ponovljenim mjerenjima pokazala je da ne postoji značajna interakcija između glazbe koju učenici slušaju privatno i njihovih glazbenih preferencija. Što se tiče utjecaja gledanja nasilnih crtanih filmova na glazbene preferencije sudionika, iako se pretpostavljalo da će učenici koji gledaju nasilne crtane filmove preferirati življu/bržu glazbu, ta hipoteza nije potvrđena. Preferencije življe/brže glazbe u zvučnom upitniku jednake su bez obzira na crtane filmove koje učenici gledaju, stoga se zaključuje kako nasilje u crtanim filmovima ne utječe na njihove glazbene preferencije.

Dobiveni rezultati u skladu su s brojnim istraživanjima koja ispituju utjecaj tempa na glazbene preferencije djece (LeBlanc i McCrary, 1983.; Montgomery, 1996.). Osim okoline slušatelja i njegovih karakteristika ličnosti, fizičke karakteristike glazbe, među kojima tempu pripada izuzetno značajna uloga, imaju veliku ulogu u formiranju glazbenih preferencija (Finnas, 1989.).

Činjenica da djeca vole glazbu brzog tempa poslužiti će nam i kao vodilja u izboru glazbe na satovima glazbene kulture. Osim što moramo voditi računa o trajanju izabranih skladbi, drugi, podjednako važan kriterij jest njihova ritmičnost i brzi tempo. Razdoblje razredne nastave pravo je vrijeme za početak razvijanja glazbenog ukusa mladih, stoga taj period moramo iskoristiti na najbolji mogući način.

LITERATURA

1. Dobrota, S., Reić Ercegovac, I. (2009.): Glazbene preferencije mladih s obzirom na neke sociodemografske varijable. *Odgojne znanosti*. 11 (2): 381-398.
2. Finnas, L. (1989.): How can musical preferences be modified? *Bulletin of the Council for Research in Music Education*. 102: 1-45.
3. Flowers, P. (1988.): The effect of teaching and learning experiences, tempo, and mode on undergraduates' and children's music preference. *Journal of Research in Music Education*. 36: 19-34.
4. LeBlanc, A. & McCrary, J. (1983.): Effect of tempo on children's musical preference. *Journal of Research in Music Education*. 31: 283-294.
5. LeBlanc, A. (1981.): Effects of style, tempo and performing medium on children's music preference. *Journal of Research in Music Education*, 29 (2): 143-156.
6. LeBlanc, A., Colman, J., McCrary, J., Sherill, C., Malin, S. (1988.): Tempo preferences of different age music listeners, *Journal of Research in Music Education*, 36 (3): 156-168.
7. Mirković Radoš, K. (1996.): *Psihologija muzike*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
8. Montgomery, A. P. (1996.): Effect of tempo on music preferences of children in elementary and middle school. *Journal of Research in Music Education*. 44 (2): 134-146.
9. Moskovitz, E. (1992.): The effect of repetition on tempo preferences of elementary children. *Journal of Research in Music Education*. 49: 192-203.

UDC: 781.68:159.9-053.5

Preliminary communication

Accepted: 6th of August 2010

Confirmed: 18th of October 2010

THE INFLUENCES OF TEMPO ON YOUNG LEARNERS' MUSIC PREFERENCES

Snježana DOBROTA, Ph.D.

Dijana ČABRAJA, M.A. of primary education

The Faculty of Philosophy in Split
The Department of Teacher Education
e-mail address: dobrota@ffst.hr

Summary: *Given the diversity of factors influencing the music preferences of students, this paper explores the young learners' music preferences to music of different tempos, and the impact of gender and age on the preference of the slow/tranquil or fast/lively music. As part of the research we carried out a survey and a sound questionnaire on the sample of 176 young learners. It is concluded that music preferences are not significantly influenced by gender and age, because all respondents showed greater preference to fast/lively music, regardless of gender and age.*

Key words: *musical preferences, age, gender, tempo, music lessons*
